

quen bocins de llonganissa, pernil i algun altre companatge, amanits amb oli, i tot això es tapa tornant-hi a posar la molla» (R. Amigó i família, 1970); a Gavarra (Segre Mitjà, 1957): «la *Font de la Cadolla* és en una *kaçarôja* de roc» (per **clotxarôja* amb dissimilació de les líquides i de les vocals); veg. altres dades soltes de per allà, en *AlcM*. En tot cas recomença tot seguit dellà de l'Ebre, on Ga. Girona defineix exactament els matisos: «cavitat natural o artificial en la terra, més ampla i de poc fondo que el *clot*» (*Voc. del Maestrat*, p. 156); «el Vernís de Z. resultà ésser una bassa feta amb pedres --- el Vernís de T. és una *clotxa* artificial, en la que l'aigua té una color verdosa», *NPrimitiu-GSerrano (ACCV VIII, 177)*.

En el llarg pelegrinatge onomàstic de 1961-62, oït en una infinitat de pobles, sense solució de continuïtat des de Morella a la zona Alcoi-Dénia (constantment amb sorda i o oberta), començant ja a Sorita (definit «cocó a la roca»), Cincorres ('basseta de proporcions reduïdes en vessants més aviat secs': «allà hi ha unes *clotxes* d'aturar aigua»), Costur («com a tolls, hi ha una *clotxa* del Molinar»); a Lluçna, en l'acta de la Comissió de Passos de 1846, llegeixo «una piedra calar mediana que tiene un *coconet* o *clochetan*»; a Morvedre, pujant al Picaio, en compte set que m'anomenen (alguna en lloc d'aljub, que no s'hi pot fer); a Torres-Torres «dalt de la ermita hi ha una c. plena d'aigua», i així a tots els termes més o menys muntanyosos fins a la comarca de Gandia, on a Ador l'informant l'usava per definir «cucons»; tinc notes d'Alfàmia de la Baronia, Nàquera, Benifaió d'Espioca, Torís, Catadau, Alzira (moltes a les serres tirant a Valldigna), Rafelguaraf, Cotes, Sumacàrcer, Bellús i Vallada. A propòsit de *clotxa* «charco» (grafia *cloja*) i «*reclotxa*» amb els quals Escrig (1851) rectificava el «*re-cloja*» 'azud' de Ros (1764) i Sanelo (1° 15, 122) —on hi havia un poc de confusió amb el cat. general *res-closa*—, Gulsoy (ed. de Sanelo, p. 348) va recollir, a Llíria, la vila d'Escrig, *clotxa* «hoyo» i «charco», i jo allí mateix, a Casinos, també vaig anotar (1962) «*la klôça* (de) Ramonot», nom d'una bassa de pedra feta per la naturalesa.

Altreament, aquest mot català s'estén fins als parlars xurros: jo mateix vaig sentir la *Klôça* a Azuébar (S. d'Espadà, 1961), i a gent de Chella en la Canal de Navarres (barranquet a la ratlla de Sumacàrcer, 1962); el vocab. de Llatas el registra com a «charco» al Villar de l'Arzobispo; Gulsoy sentia la *kolôça* en els montes de Ayódar (1961). El més eloqüent de tot, i de transcendent importància, pel seu caràcter mossàrab, ací innegable, és el nom propi de *Valacloche*, municipi de la prov. de Terol, immediat al NE. de la ratlla del Racó d'Ademús, que compareix també, en duplicat, com a cognom val.-arag. *Vanacloche* (alguns *-cha*), i com a NL *Vanacloig*, llogaret agregat a Chullilla (vora el Villar), ja en domini lingüístic xurro però amb grafia catalana (mapa del partit judicial, en la *GGRV*, p. 926b): és evidentment un compost, sens dubte heretat de temps pre-jaumins, i probablement amb primer membre romànic i no pas aràbic (si bé no

descartem que fos transmès per gent arabitzada, i fins podria ser que la *-e* es degués a això).¹⁷

D'influència aràbiga deu ser també el bal. *anclotxa* (com a nom de peix a Eivissa, citat junt amb el rap per Castelló, *Ibiza y Formentera*, 121) i també mallorquí segons *AlcM* (grafiat *enclotxa*) com a nom d'un mollusc bivalve («*enclotja*: almeja», 1834, JqMBover, *Not. Isl. Mall.*, p. 23), i en el poblet d'Orient 'clotet al mig d'una pedra, dins el qual giravolta el piu d'un brancal de barrera'; es deuen haver d'interpretar com a formes amb article aràbic aglutinat **alclotxa*, altre detall valuós que reforça l'àrea del mot fet-lo extensiu a les Illes i de retorn corrobora el caràcter mossàrab de la *tx*. Com hem vist *enclotxa* sembla trobar-se ja en el *Torcimany* d'Aversó (c. 1390).

Com he explicat a dalt, *clotxa* ha de ser un derivat antiquíssim de l'ètimon de *clot*, format ja en època pre-romana. Si tinguéssim la seguretat que *clotxa* en el País Valencià i *anclotxa* a les Illes és un mot heretat del català estricte no existiria un problema difícil que ara se'ns planteja: car en català pròpiament dit *clotxa* és el resultat fonètic normal d'un ètimon en *ἄΤΤΙΚΑ*. Ara bé un mot dels Pirineus, sobretot essent quelcom de tan vastament estès en el parlar de valls tan conservadores, i tan íntimament arrapat al terreny, és evident que és autòcton allí, i que fóra inconcebible per a això una propagació del val. o moss.

No té, però, gaire menys força aquest argument si ens fa dubtar que un tal mot en el Migjorn pugui ser portat del Nord; fóra més versemblant admetre que allí és mossarabisme: tots els detalls conspiren per fer-nos-ho admetre, i els de *Valacloche*, *La Colocha* i *anclotxa* encara hi contribueixen, el primer amb força inequívoca. Però en mossàrab *-ča* no podria sortir de *ἄΤΤΙΚΑ*. I no obstant com que *-ča* s'harmonitza bé amb la presumpció d'un mossarabisme, com que *-ča* podria sortir de *-ῚΤΤΙΑ* en mossàrab, i una tal derivació fóra també admissible en morfologia pre-romana, ens veiem conduïts a explicar l'aparent antinòmia per la coexistència de dos derivats **KLOTTIKA* i **KLOTTIA* ja formats en zones veïnes dins l'Orient hispànic, i de sentit aproximadament igual.

DERIV. de *clotxa*: *Font Clotxal* maestr. *Clotxeta*, molt estès sobretot en terra valenciana (Coves de Vinromà, 1961; Lluçna, Morvedre, etc.). *Clotxó*: molts a l'Espadà: Esllida, Artana (on em diuen «hi ha un *clotxó*: un poet que hi acudix aigua», 1961). *Clutxola* 'fons d'una cavitat'. *Enclotxar* i *enclotxamosques* (*AlcM*): influïts per *enclotxar*, sembla. *Reclotxa* 'clotadeta, barranc estret' a Molló (Camprodon: «en aquella *reclotxa* que fa allí, hi ha el Pla dels Bous», 1935); *reclotxa* val. = *clotxa* «charco» (Escrig) i «asut» en Carles Ros (1764) i Sanelo (veg. el comentari de Gulsoy, supra); pot haver-hi influència de *resclosa*, però potser més en la ment d'aquests lexicògrafs que en la realitat, puix que ja hem vist, supra, que en el Migjorn valencià hi ha *reclot*, i que *reclotxa* és també camprodoní.

¹ On reconeixem el Pla de Pujalts, Comarmada i Coll Pan, entre Mogrony i Planoles.—2 *Spill*, 1709;